

Felelős kiadó • Kerekes Gábor

Főszerkesztő • Fábri György

Szerkesztőbizottság • Bazsa György • Fodor István

Hrubos Ildikó • Hunyady György • Kerekes Gábor

Manherz Károly • Szabó Gábor

Szerkesztőség • Fábri István • Horváth Tamás

Kasza Georgina • Kiss Paszkál

Paulik Gabriella • Szép Lilla

Szöveggondozás • Gönye László

Korrektúra • Skaliczki Orsolya

Fordítás • Kéri Rita

Szaklektor • Loboda Zoltán

AZ EDUCATIO TÁRSADALMI SZOLGÁLTATÓ KHT. /
ORSZÁGOS FELSŐOKTATÁSI INFORMÁCIÓS KÖZPONT KIADVÁNYA

F E L S Ő O K T A T Á S I
M Ű H E L Y
I

Tartalomjegyzék

FELSŐOKTATÁSI MŰHELY / 2008/1 TAVASZ – „FELSŐOKTATÁS ÉS TÁRSADALOM”

Előszó	5
Interjú	
• Verseny, rugalmasság, átjárhatóság – beszélgetés Szelényi Ivánnal az amerikai egyetemi világról és az európai Bologna-reformról	7
Fókuszban	
• Felsőoktatás a médiában • Kurkó Noémi	15
• A bolognai folyamat szociális dimenziója • Csekei László	27
• Falusiak (és nem falusiak) a felsőfokú tanulmányaik kezdetén • Kiss Paszkál	45
• Változó regionális szerepben a felsőoktatás • Kasza Georgina	59
• A regionális szerepvállalás hajtóerői (fordítás)	69
Műhely	
• Munkaerő-piaci stratégiák, munkáltatói elvárások és a diplomások • Kiss László	83
Vendégoldal	
• Az üzleti szektor diplomás pályakezdekők iránti kereslete 2007-ben • Selmeczy Iván, Tóth István János	95
<i>Szerzőink</i>	109

Előszó

Felsőoktatás – mi végre?

Hagyományosan létező társadalmi intézményeknek, működési formáknak általában akkor kell igazolniuk létjogosultságukat, de legalábbis bemutatni funkciójukat, ha kialakulásuk oka a múlt homályába vész, vagy teljesítményükkel elégedetlen a közgondolkodás, esetleg ha komoly riválisuk támad. A magyar (és eltérő mértékben az euroatlanti) felsőoktatás esetében mindhárom tényező, vagy inkább mindhárom tényező mesterséges felpörgetése okozza, hogy egyre több szó esik a szakirodalomban és a felsőoktatás körüli vitákban is az egyetemek, főiskolák társadalmi küldetéséről, szerepéről.

Műveltebb korokban magától értetődő volt az európai egyetem funkciója; az, hogy mennyire és milyen módon adott közvetlenül választ arra a technikai és intellektuális igényre, amit a gazdaság-szervezet, a szellemi tőke, a társadalmi/gazdasági innovációt életben tartó kultúra, valamint lelki/szellemi kiteljesülés megkívánt. A középkori universitas, majd a belőle formálódó napóleoni-humboldti egyetemmodell és az ennek versenyelvű adaptációját világsikerre vivő észak-amerikai felsőoktatás páratlan együttállását eredményezte és eredményezi ma is a tudásteremtéshez szükséges szakmai autonómiának és a társadalom szolgálatára érzékeny adaptivitásnak¹. Persze kezdettől fogva, a huszadik században pedig különösen veszélyes mértékben (az elitellenes politikai mozgalmak és az elitmentes gazdasági „gründungszeitek” időszakáiban) jelen voltak az egyetemnek ezt a különlegességét megkérdőjelező nézetek is. Hatásukat azonban tompította a szellem embereinek tekintélye és a hallgatók lábbal szavazása. Ma hiába ezek az ellensúlyok, a nem szűnő hallgatói érdeklődés, a magasan kvalifikált és valódi nemzetközi teljesítménnyel rendelkező professzori kar – a tömegmédiá viszonyai és a közelmúlt uralkodó gazdaságszemléleti főáramának kliséi elegendők az egyetem eszméjének megkérdőjelezéséhez.

Ezért is választottuk jelen lapszámunk tematikus rendezőelvének a felsőoktatás társadalmi funkciójának sokoldalú bemutatását. A hazai felsőoktatás-politikai viták egyik legnagyobb gyengesége, hogy kiemelnek egyet (vagy egy felet...) az egyetemek, főiskolák funkcióiból, és azok abszolutizálásával kínálnak jól hangzó megoldásokat – amelyek gyakran csonkolnak és már rövid távon is komoly minőségromlással fenyegetnek a felsőoktatást. A versenyszféra különféle típusú munkaadónak eltérő igénye, a közsféra munkáltatói elvárásai, a régiók/helyi közösségek támaszkodása a főiskolára/egyetemre, a tudományos utánpótlás, a fiatalok életmegélése, a családok esélyteremtési vágya, a társadalmi mobilitás dinamizálásának szükségessége, a nemzeti kultúra

(1) Magyar nyelven dokumentálja ezt az MTA Filozófiai Kutatóintézete kutatási programjának kiadványa. „Az európai egyetem funkcióváltása”.

megtartása és a világ kulturális örökségének és avantgardjának közvetítése, a kutatás-fejlesztés bázisszolgáltatása, a kis- és közepes vállalkozások szaktanácsadói/inkubációs kiszolgálása – egyenként érvényes és nem szétválasztható funkciók. Nagy megfontoltság és érzékeny beavatkozás kell ahhoz, hogy optimálisan érvényesüljenek. Összeállításunk a szükséges mérlegeléshez kínál szempontokat.

Fábri György